

Tweede Kamer der Staten-Generaal

Position paper Tweede Kamer over voorstel tot herziening Europese Kiesakte

Resolutie van het Europees Parlement van 11 november 2015 over de hervorming van de kieswet van de Europese Unie (2015/2035(INL)) bevat voorstellen van het Europees Parlement tot herziening van de Europese Kiesakte uit 1976. Het voorstel is gedaan op basis van artikel 223 van het verdrag betreffende werking van de Europese Unie en kent een bijzondere wetgevingsprocedure, waarbij de nationale parlementen van de EU het aangenomen voorstel goedkeuren, alvorens het in werking treedt.

Inleiding

De organisatie van de verkiezingen van volksvertegenwoordigers is primair de taak en bevoegdheid van nationale overheden. Hoewel aan de organisatie van de Europese verkiezingen vanzelfsprekend transnationale aspecten kleven, is de Tweede Kamer der Staten-Generaal (hierna de Kamer) van oordeel dat het wetgevend voorstel van het Europees Parlement tot herziening van de Europese kiesakte, meer regelt dan nodig is. De voorgestelde vergaande harmonisatie van kiesstelsels doet geen recht aan de bestuurlijke traditie, politieke cultuur en nationale opvattingen over vertegenwoordiging en democratie in de lidstaten. Het voorstel van het Europees Parlement beoogt daar bovenop kwesties te beslechten waarover op nationaal niveau sterke meningsverschillen bestaan. Naar het oordeel van de Kamer is het aan de lidstaten en niet aan de EU om deze debatten te voeren.

Regels over het vaststellen van kandidatenlijsten

Het voorstel verplicht politieke partijen om bij de vaststelling van kandidatenlijsten transparante en democratische procedures in acht te nemen en gender-gelijkheid te waarborgen. Deadlines voor het indienen van deze lijsten worden ook door het voorstel geharmoniseerd. De Kamer is van oordeel dat deze voorstellen de autonomie van politieke partijen en het grondwettelijke recht op vrijheid van vereniging schenden. Een aantal politieke partijen bevordert al langer van gendergelijkheid, terwijl anderen er voor kiezen dit juist niet te doen. De voorgestelde Europese verplichting staat haaks op die pluriformiteit. De Kamer is bekend met gevallen dat kandidatenlijsten in lidstaten dusdanig laat worden vastgesteld dat de kenbaarheid van de kandidaten voor de kiezers daarmee in het gedrang komt. Echter, de Kamer is van oordeel dat de betrokken lidstaat op dit soort uitwassen moet worden aangesproken, zonder dit Europees-breed te reguleren.

Datum verkiezingen en exit polls

Om historische redenen vinden in Nederland verkiezingen voor het EP plaats op donderdag en niet op zondag. De Kamer vindt verplaatsing van die dag niet nodig om de verkiezingen ordentelijk te laten verlopen. De Kamer merkt daarbij op dat in de afgelopen 40 jaar zich over de verkiezingsdag geen onoverkomelijke problemen hebben voorgedaan. Het daaraan gerelateerde verbod op prognoses is een ongerechtvaardigde inbreuk op de persvrijheid. Daarnaast is de Kamer van oordeel dat openbare telling in stemlokalen met deze maatregel bedreigd wordt. Dit zou een ernstige ondermijning van de democratische rechtsstaat betekenen.

Verplichte zichtbaarheid Europese politieke partijen

Het ontwerpvoorstel draagt lidstaten op zich te bemoeien met de zichtbaarheid van de verkiezingen en de campagnes van de politieke partijen. Daarnaast moeten logo's en namen van Europese politieke partijen even zichtbaar zijn op stembiljetten als die van nationale

partijen. Het komt de Kamer voor dat politieke partijen zelf hun eigen campagnestrategie bepalen en dat de overheid hierin geen rol heeft. Ook is het aan de lidstaten om te bepalen in hoeverre Europese politieke partijen zichtbaar zijn op stembiljetten.

Dubbelmandaten en invoering kiesdrempel

De uitbreiding van het verbod op dubbelmandaat naar lidmaatschap van regionale parlementen is onwenselijk. Dit geldt ook voor de invoering van een kiesdrempel. Lidstaten kennen verschillende regels op deze terreinen en er zijn geen dringende kwesties die Europees-breed spelen om deze regels te harmoniseren. Hoewel dit uniformiteit in Europees verband bevordert, creëert het diversificatie van de verkiezingsprocessen op nationaal niveau en daarmee verwarring onder het electoraat, zonder dat hiermee een Europees probleem wordt opgelost. Lidstaten die behoefte hebben aan een kiesdrempel kunnen de regels daaromtrent binnen hun nationale constitutionele rechtsordes wijzigen.

Uitvoeringshandelingen

Gelet op het feit dat de organisatie van verkiezingen de kern van de nationale soevereiniteit betreft, is de Tweede Kamer van oordeel dat uitvoeringshandelingen met eenparigheid van stemmen in de Raad moeten worden vastgesteld, juist om steeds opnieuw te kunnen beoordelen of verdere voorstellen wel nodig zijn. De Kamer is aldus tegen het vaststellen van uitvoeringshandelingen bij gekwalificeerde meerderheid.

Facultatieve bepalingen

De Tweede Kamer heeft nog enkele opmerkingen over facultatieve bepalingen en aanbevelingen uit het voorstel. Ten eerste wordt aanbevolen na te denken over een geharmoniseerde leeftijd van 16 jaar voor het uitoefenen van het actief kiesrecht. De Tweede Kamer is van oordeel dat de politieke wenselijkheid van dit idee verre van zeker is en dat hier beter een nationale discussie over kan worden gevoerd. De Tweede Kamer is voorts van oordeel dat de invoering van een gemeenschappelijk kiesdistrict ten behoeve van 'Spitzenkandidaten', niet nodig is voor het houden van Europese verkiezingen.

Ratio achter het voorstel

Tot slot, deelt de Tweede Kamer de onderliggende analyse van het voorstel niet. Het EP legt de oorzaak van de gebrekkige aandacht voor de Europese verkiezingen ten onrechte bij het nationale karakter van de verkiezingen. Juist op nationaal niveau kan goed worden beoordeeld hoe en op welke wijze de Europese verkiezingen kunnen worden vormgegeven. Het voorstel getuigt van weinig voeling met de burger en het belang dat in ons land wordt gehecht aan open en vrije verkiezingen in een representatieve democratie op een geëigend moment en op een evenwichtige wijze. De Kamer is van mening dat lidstaten zelf veel beter in staat zijn om hun kiesstelsels vorm te geven en roept de Uniewetgever daarom op het huidige voorstel te verwerpen.